

Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr i Etnedal kommune 2025-2027

Bakgrunn

I forskrift om forvaltning av hjortevilt § 3 er det nedfelt at alle kommuner skal utarbeide og vedta kommunale mål for utvikling av hjorteviltbestandene. Slike kommunale mål skal være både målbare og etterprøvbare. Målene skal ta utgangspunkt i opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.

Hensikten med å utarbeide kommunale mål for hjorteviltforvaltningen er å drøfte forvaltningsspørsmål med rettighetshavere og andre med interesser i utmark. Dette skal sikre at målene er best mulig faglig og politisk forankret og dermed kan være styrende for den langsiktige hjorteviltforvaltningen i kommunen.

Denne planen er en revidert versjon av gjeldende plan fra perioden 2022-2024.

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn	2
Historikk – utvikling de senere år	4
Beitegrunnlag	4
Bestandsutvikling elg	5
Utvidet jakttid	11
Bestandsutvikling hjort	12
Bestandsutvikling rådyr	13
Skader på skog og avling	14
Fallvilt og påkjørsler	14
Organisering av vald og bestandsplaner	16
Vektgrenser	16
Minsteareal og tellende areal	17
Konklusjon og målsettinger	17
Overordna mål for hjorteviltforvaltningen	17
Organisatoriske mål	18
Mål og tiltak for skader på skog, avling og i trafikken	18
Mål og tiltak for forvaltning og utvikling av elgbestanden	19
Mål og tiltak for forvaltning og utvikling av hjortebestanden	20
Mål og tiltak for forvaltning og utvikling av rådyrbestanden	20

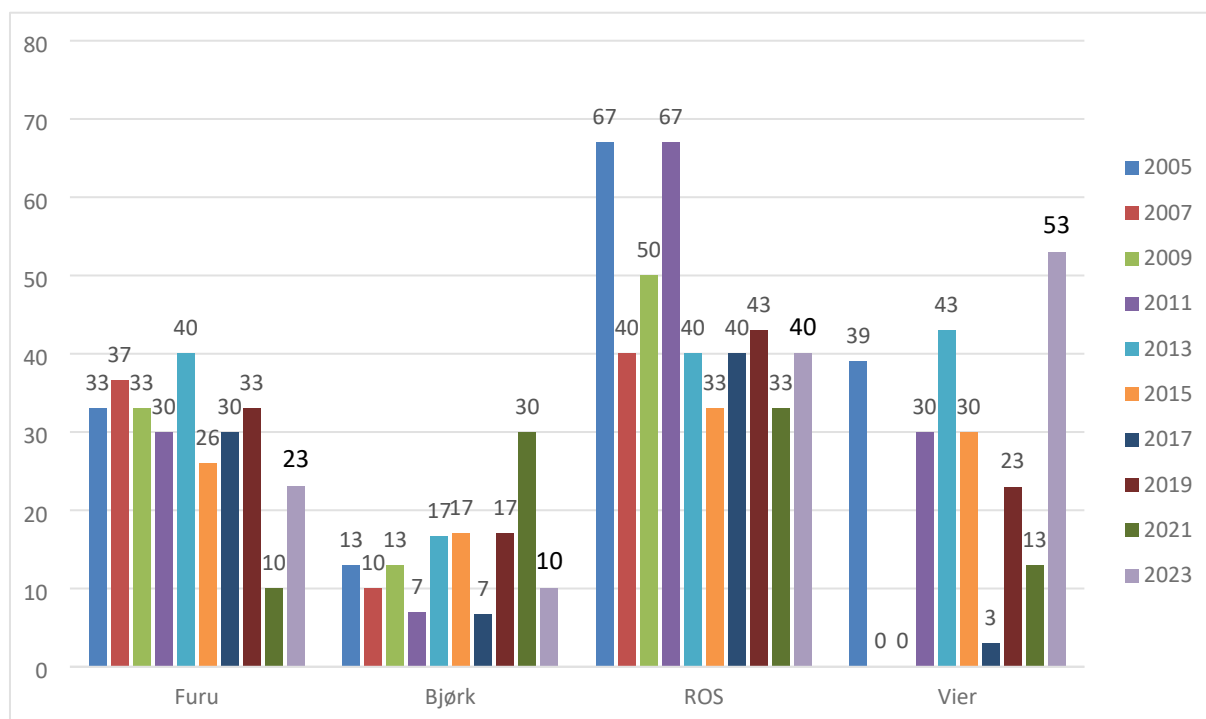
Historikk – utvikling de senere år

Beitegrunnlag

Beitegrad settes som 1, 2, 3 eller 4. Ut ifra dette regnes gjennomsnittlig beitegrad om til uttaksprosent. Uttaksprosenten viser andelen beitebare fjorårsskudd som ble beita siste året. En uttaksprosent på eksempelvis 20% betyr at 20% av skuddene som ble produsert siden sist taksering er nå beita. Beitegrad 1 tilsvarer en uttaksprosent = 0%, mens beitegrad 4 er 100%. Overbeiting vil tilsvare en uttaksprosent på 35%, jf. «Veileder for taksering av elgbeite» fra Skogkurs.

Beitetrykket kan sies å være høyt dersom minst to indikatorarter (furu, bjørk eller ROS) er overbeita (>35% uttak), middels beita dersom en av indikatorartene er overbeita og «bærekraftig» dersom ingen er overbeita.

Etnedal kommune har gjennomført taksering av beiteskader på skog på faste prøveflater annethvert år siden 2005. En ser over de siste års taksering at det er middels til høyt beitepress. Samla sett var uttaksprosentene i 2023 for furu 23%, bjørk 10%, ROS 53% og vier 53%, se figur 1 nedenfor. Det er valgt ut en del nye felt i 2021, da noen eldre felt ikke lenger var egnet til taksering. Dette kan gi noe varierende resultat de første takseringene.

Figur 1: Beitegrad i prosent beita skudd av de ulike treslagene furu, bjørk, ROS og vier 2005-2023.

En økende og etter hvert for stor elgstamme vil føre til overbeiting. Overbeiting over mange år vil kunne ødelegge naturgrunnlaget for elgen og føre til store skogskader. Det er viktig å ha en viltbestand som opprettholder den biologiske bæreevnen slik at det beites så mye på busker og trær som mulig uten at framtidig skuddproduksjon reduseres på grunn av overbeiting. Bæreevnen defineres ut ifra beitegraden på ROS-artene. I Etnedal ser vi tendens til overbeiting som er i ferd med å redusere og ødelegge beitegrunnlaget. ROS-artene er generelt hardt beitet og vil føre til stadig større beiteskader på andre arter, som vi blant annet ser på vier og furu for 2023. For furu ville tallet sannsynligvis vært høyere dersom

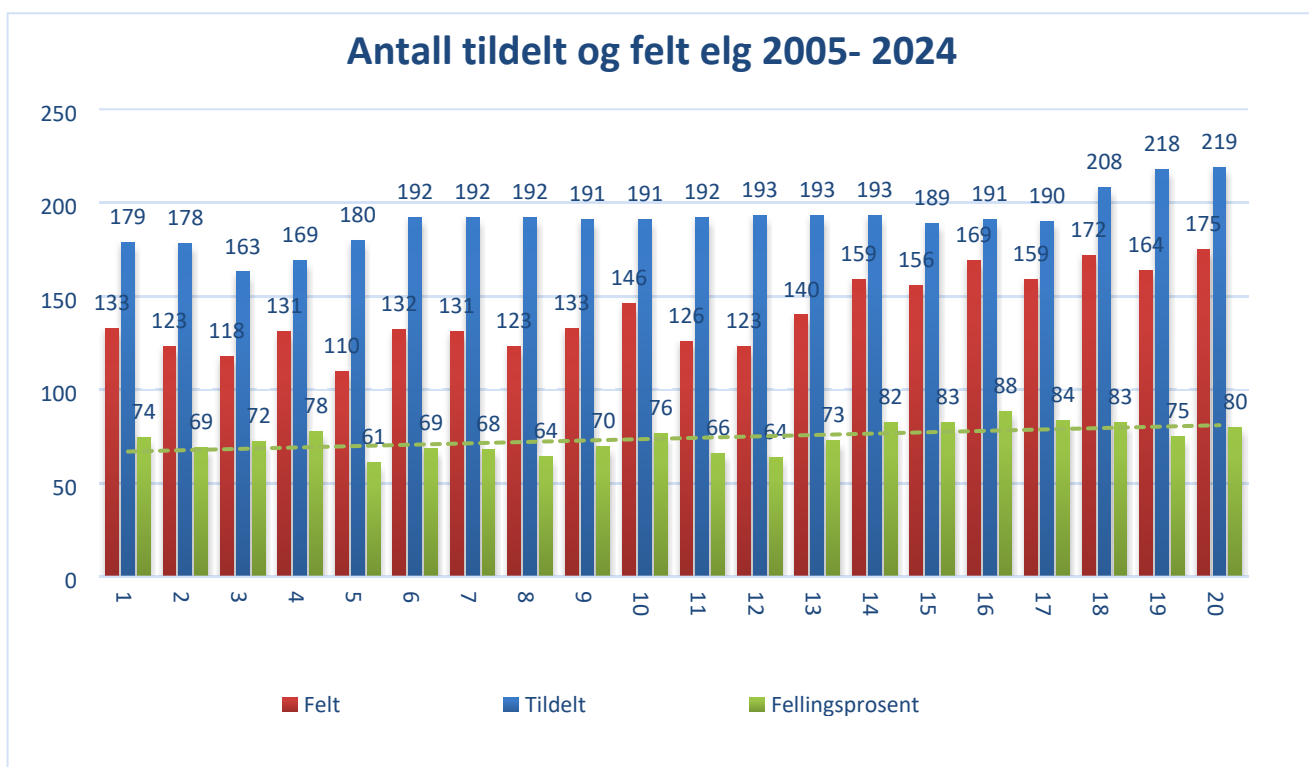
det hadde blitt plantet furu på flater der det er potensiale for det. Mange grunneiere har sluttet å plante furu fordi disse bare blir beitet bort.

Som en konsekvens av dårligere beite vil slaktevektene og fertiliteten i hjorteviltbestanden gå ned. Det biologiske mangfoldet trues, og skogbruket får skader som får økonomiske konsekvenser. I Etnedal har vi også utfordringer med skader på innmark.

En optimal utnyttelse av beitet vil både opprettholde grunnlaget for biologisk mangfold og produksjon av kvalitetsfôr, holde beiteskadene på et rimelig nivå, bevare elgens kvalitet og sikre stabilitet i elgavskytingen. Elgtettheten skal etter viltloven reguleres slik at de prioriterte beiteplantene fortsatt har sin produksjon i behold og slik at skader på skog holdes på et akseptabelt nivå.

Bestandsutvikling elg

For å vurdere utviklingen av elgbestanden må man ta utgangspunkt i fellingsresultater, sett elg-tall fra ordinær jakt, beiteskader, påkjørsler og generelle viltobservasjoner. I tillegg har det i Etnedal i mange år vært samlet inn data på slaktevekt. Disse kan også være med å si noe om bestandens utvikling.

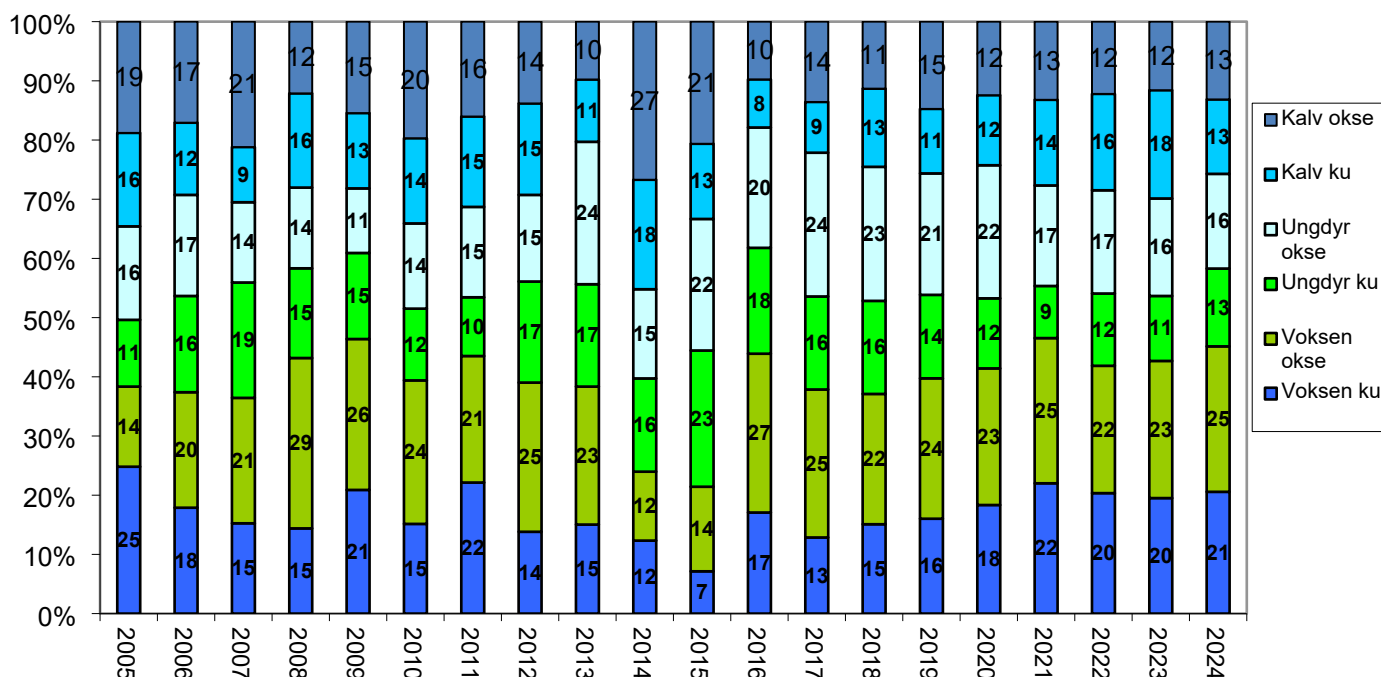

Figur 2: Tildelt kvote og antall felte elg 2005-2024, inkludert fellingsprosent.

Figur 2 viser tildelt kvote og antall felte elg i Etnedal for perioden 2005 til 2024. Denne viser at avskytingen har vært økende sist 10 år. Kvoteene har i siste periode (2022-2024) vært høyere, fordi minstearealet har vært lavere. Fellingsprosenten holder seg likevel relativt stabil.

Figur 3 viser kjønns- og aldersfordeling på skutte dyr siste 20 år. Tidligere statistikk på kjønns- og aldersfordeling viser at uttaket av voksne dyr var fra 50% og helt opp 80% fra 70-tallet og fram til slutten av 90-tallet (ungdyr ble den gangen registrert som voksne). De siste 20 årene har dette stabilisert seg på under 50%, da det i driftsplanene til bestandsplanområdene i hovedsak er en målsetting om maksimalt 40 % uttak av voksne dyr (20+20). Dersom uttaket av kalv/ungdyr ligger på minimum 60 % vil det ikke være noen fare med å øke avskytingen, fordi man da sørger for å spare voksne produksjonsdyr. Siden 2016 har det vært litt høyere uttak av voksne dyr, da særlig voksne okser. For å sikre en god bestand med produksjonsdyr i god kondisjon, må uttaket av voksne dyr holdes under 20% per kjønn.

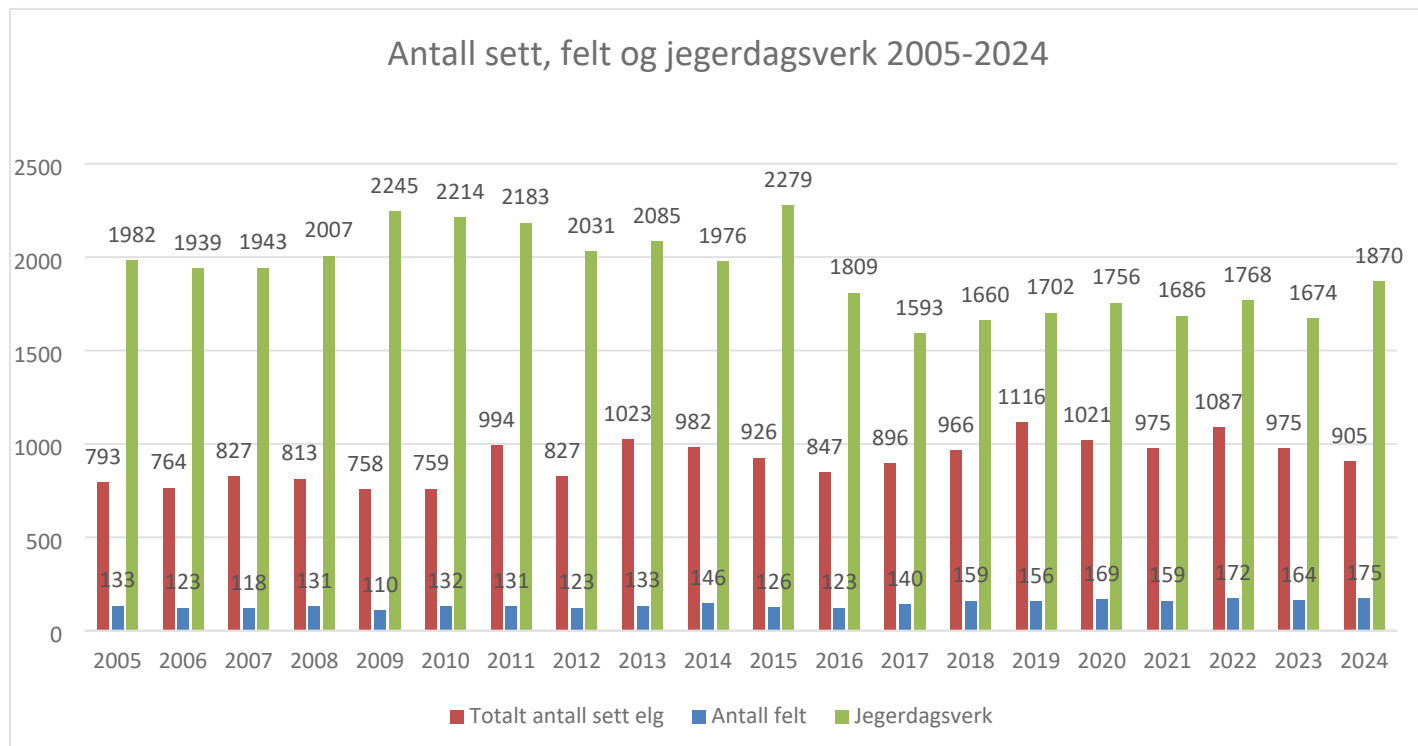
Kjønns- og aldersfordeling 2005 - 2024

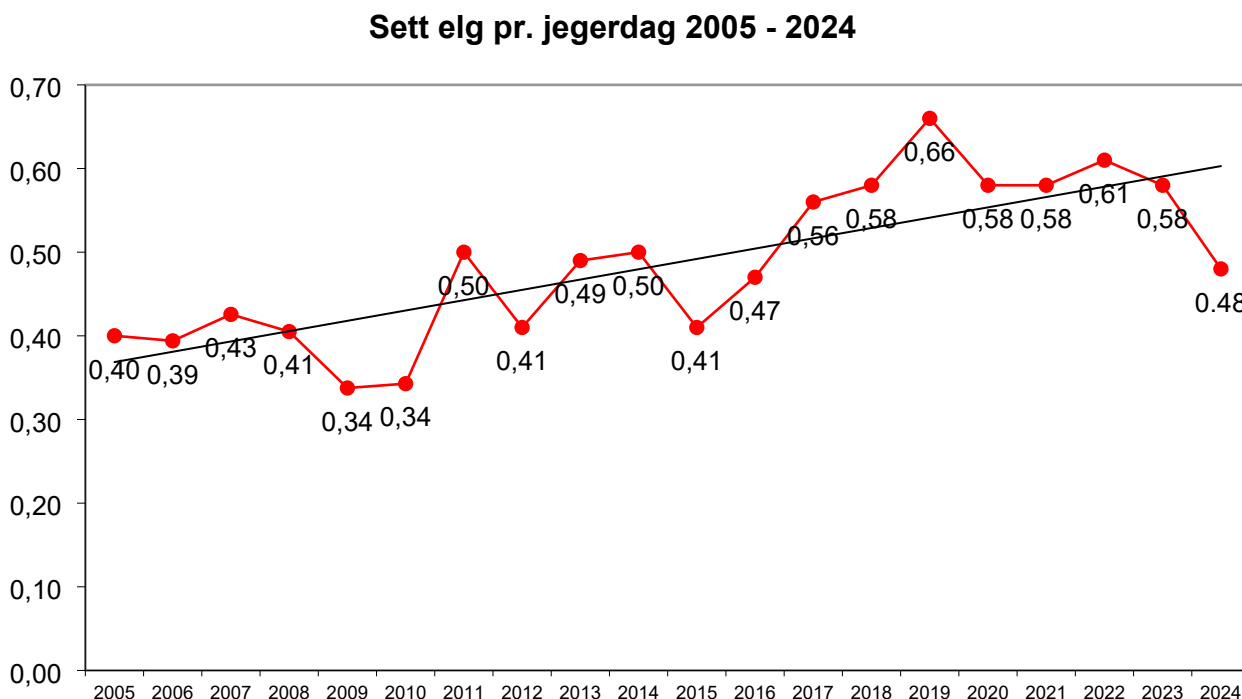
Figur 3: Kjønns- og aldersfordeling på felte elg i prosent 2005-2024

Figur 4 og 5 viser utviklingen av sett elg i perioden 2005-2024. Her fremkommer det at antall sette elg har en økende trendlinje, men har likevel vært relativt stabilt siden 2004. Dette stemmer overens med avskytingen i samme periode. Sett elg pr. jegerdag varierer nokså mye, og har gått markant oppover siste 15 år. For perioden 2011-2024 følger registreringene for sett elg pr. jegerdag trenden i Innlandet i samme periode, men det ligger jevnt over høyere i Etnedal med gjennomsnitt 0,53, sammenlignet med fylkesgjennomsnittet som er 0,47 siste 15 år. For 2024 er sett elg per jegerdag nede på fylkesgjennomsnittet med 0,48. Det er for tidlig å si om dette er et avvik eller om det er en synkende elgbestand som er årsaken.

Sett elg-tallene gir generelt en god indikasjon på den relative utviklingen av bestanden. Spesielt siden det i Etnedal er i all hovedsak de samme jaktlag som jakter og rapporterer fra år til år, er tallene godt sammenlignbare.

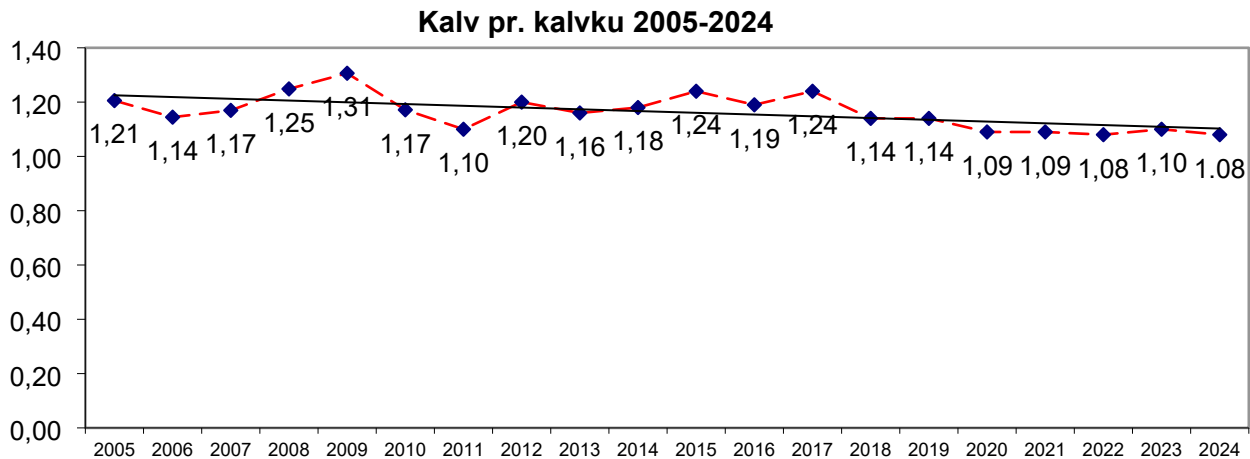

Figur 4: Sett og skutt elg, og antall jegerdagsverk 2005-2024

Figur 5: Sett elg pr. jegerdagsverk 2005-2024

Figur 6 viser utviklingen av sett kalv pr. kalvku (tvillingraten). Dette viser hyppigheten av tvillingfødsler i bestanden. Indeksen gir også et bilde på alderssammensetningen av kyr. Dersom en stor andel av kyrne som sees har tvillingkalver tyder det på at en stor del av kyrne er fire år eller eldre. Indeksen kan variere mellom 1 - 2, hvor 1 betyr at ingen kyr har blitt observert med tvillingkalver, mens 2 betyr at alle kalveførende kyr har blitt observert med tvillingkalver.

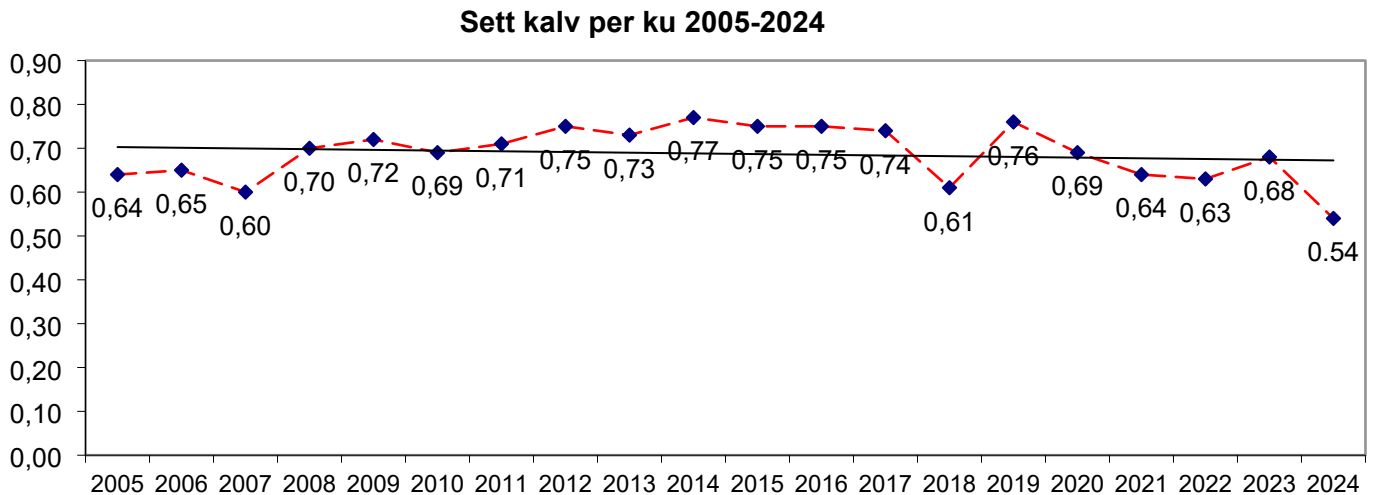

Figur 6: Sett kalv pr. kalvku 2005-2024

For Etnedal ligger dette nå under 1,2. Det vil si at mellom 10-20 % av alle kyr med kalv har tvillinger. Selv om tvillingraten over tid er relativt stabil, ligger den noe lavt for Etnedal sin del, og den har en synkende trend siste ti år. Gode bestander med produksjonsdyr i god kondisjon har gjerne en tvillingandel på rundt 30 %. Etnedal skiller seg derimot ikke ut fra gjennomsnittet i Innlandet, som er 1,15 siste 10 år. For hele landet er gjennomsnittet 1,2.

Dette kan tyde på at avskytingen av gode produksjonskyr har vært for høy. Ser man samtidig på figur 7 som viser antall sette kalv per ku (alle kyr), så er trenden siste 20 år vært en stabil produktivitet. Produktiviteten har vært jevnt stigende fra 2005 til 2017. Året 2018, som først hadde en snørrik vinter, etterfulgt av en svært tørr sommer gikk hardt utover kalvene, og selv om dette normaliserte seg året etter er det nå de siste fem år en nedadgående trend.

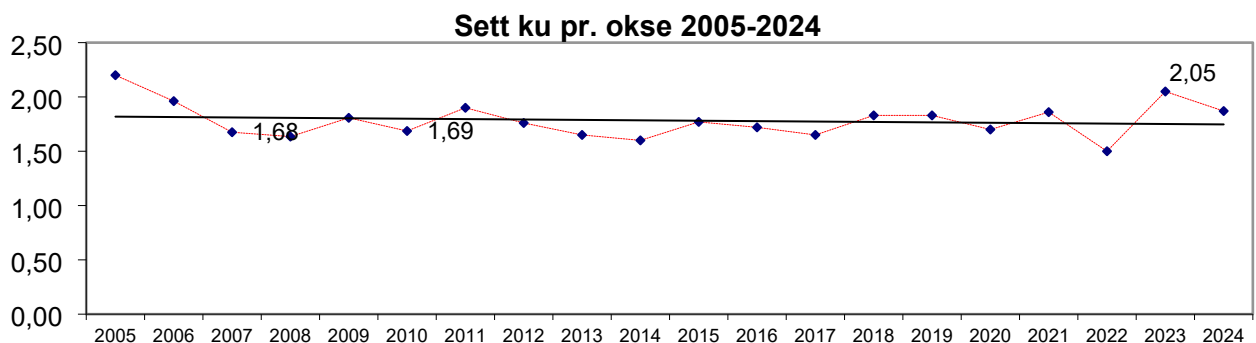
Sett kalv per ku viser hvordan produksjonen i elgbestanden utvikler seg. Eldre kyr i god kondisjon er mer produktive enn yngre kyr, og får gjerne tvillinger. Endringer i rekrutteringsratene kan skyldes endringer i produktivitet eller gjennomsnittsalder, eller begge deler.

Figur 7: Sett kalv per ku 2005-2024

Figur 8 viser antall sette kyr per okse i perioden 2005-2024. Dette viser kjønns sammensetningen for dyr som er ett år og eldre. Kjønns sammensetningen er viktig fordi bestandens samlede produktivitet avhenger av andelen voksne reproduktive kyr. Det er imidlertid noe usikkert hvor godt indeksen gjenspeiler de reelle kjønnsratene i bestanden fordi sannsynligheten for observasjon av kjønnene kan være ulike. Indeksen gjenspeiler likevel utviklingen over tid.

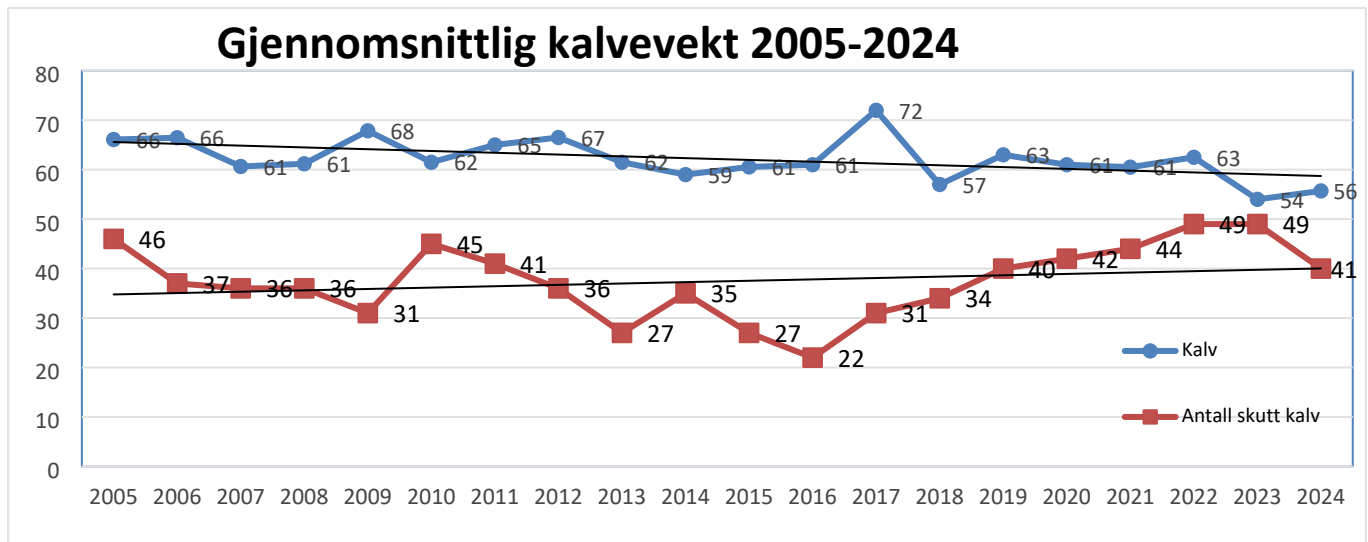
For Etnedal ligger antall sette ku per okse i snitt siste 20 år på rundt 1,8. Det er litt høyere enn fylkesgjennomsnittet, som samla ligger i gjennomsnitt på 1,7 siste 20 år. Forklaringen på dette kan være at det har vært høstet for hardt på voksne okser.

Figur 8: Sett ku per okse 2005-2024

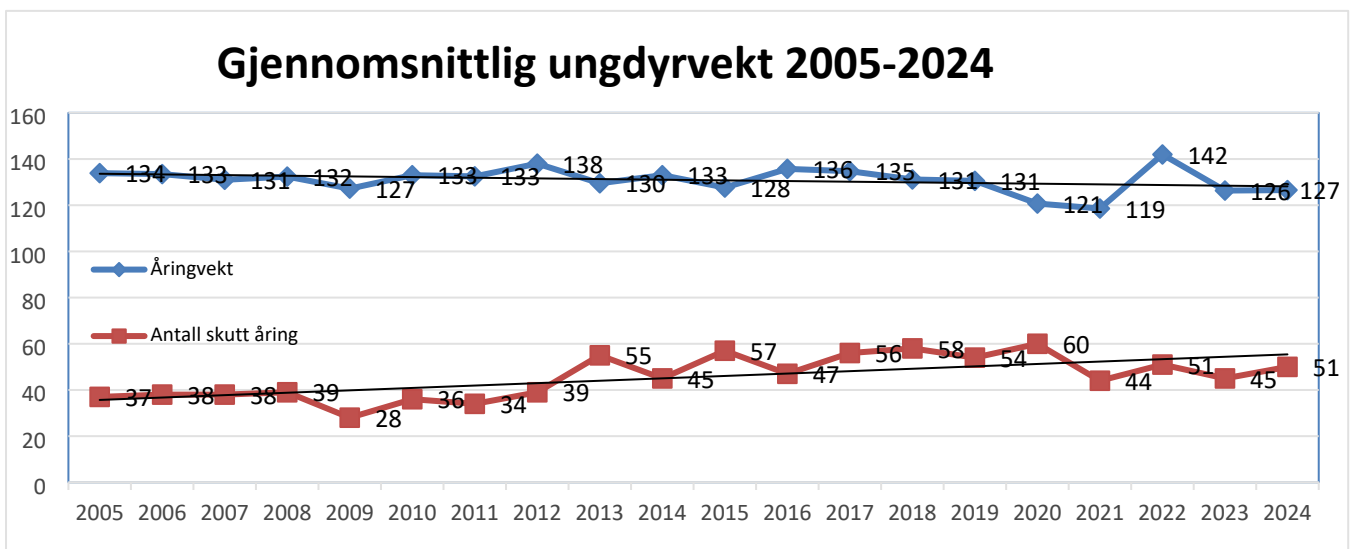
Balansepunktet i forholdet mellom okser og kuer i en elgbestand kan variere noe avhengig av lokale forhold som jakttrykk, bestandstetthet og ressurstilgang, men det bør være en ambisjon at forholdet ligger noe nærmere 1,5 enn 2 for å fremme genetisk helse og paringsbalanse.

Figur 9 og 10 viser vektutviklingen for felte kalver og ungdyr i perioden 2005-2024. Dette er snittvekt pr år for de dyr (begge kjønn) som det meldt inn vekt på. Det gjøres oppmerksom på at antall dyr i utvalget kan variere en del fra år til år, det er derfor viktig å sammenligne vekt med antall skutte dyr. Et dyr med unormal høy/lav vekt kan gjøre stort utslag på gjennomsnittstallet. Ekstremvekter er ikke tatt med i beregningsgrunnlaget der dette har forekommet (kalv under 30kg og over 110kg, åring under 80kg og over 190kg).

Figur 9: Vektutvikling kalv 2005-2024

Trendlinjene viser relativt stabil kalvevekt, svak synkende. For hannkalver ligger vekten på ca. 65 kg i snitt, mens de for hunnkalver ligger rundt 57 kg i snitt siste 10 år. Siste 10 år har hatt vi hatt en økning i kalveavskytingen.

Figur 10: Vektutvikling ungdyr 2005-2024

For ungdyr viser trendlinjene at snittvektene er stabile siste 10 år. En topp i 2022 gir muligens et misvisende bilde, da en ser at vektene siste fem år eller er noe redusert. For hanndyr ligger gjennomsnittet siste 10 år på ca. 134 kg og for hunndyr rundt 125 kg.

Avskytingen er noe redusert siste fem år, men ikke markant nok til at trendlinjen går ned for siste 20 år.

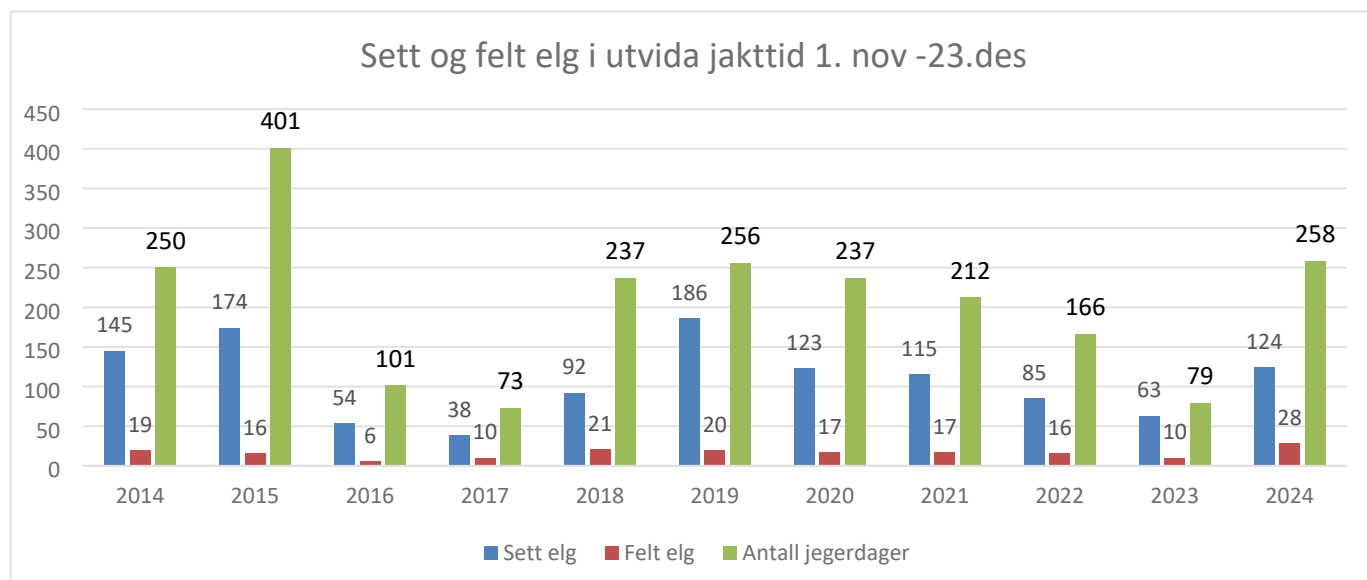
Det er ingen fasit på hva som er «riktige» vekter for et område, men vekter på kalver og ungdyr kan gi et godt bilde på endringer i bestandskondisjonen. Nedgangen i kalvevekter kan tenkes å ha sammenheng med beitetilgang og beitekvalitet gjennom sommeren, men vel så viktig er antakelig kalvingstidspunktet. Er det for lite eldre okser som reproducerer, og kuene i dårlig kondisjon kan det medføre lavere produktivitet og utsatt kalvingstidspunkt i en elgbestand. Få og unge okser klarer ikke å bedekke alle kyr til «riktig» tid med påfølgende utsatt kalvingstidspunkt og reduserte kalvevekter. Dette stemmer også overens med indeksen sett ku pr okse.

For stor elgbestand kan også føre til dårligere levekår for kalvene som blir født. Det blir større beitepress og stress i populasjonen. Ser en slike faktorer i sammenheng kan det vise seg å samlet gi en bestand med dårligere kondisjon.

Utvidet jakttid

I Etnedal ble det innført utvidet jakttid til og med 23. desember siden 2014.

Etter at utvidet jakttid ble innført har antall jegerdager gått ned. Gjennomsnitt for 2009-2013 er 2151 jegerdagsverk, mot gjennomsnittlig 1798 jegerdagsverk 2014-2024. Hva som gir variasjoner i jegerdager kan være blant annet tidlig oppfylt kvote, vær- og føreforhold og størrelse på jaktlag og aktiviteten til dette.

Figur 11: Oversikt over hvor stor prosent av totale jegerdagsverk og sett og skutt elg som skjer i utvidet jakttid.

Siden utvida jakttid ble innført i 2014 har jegerdagsverk etter 1. november i gjennomsnitt vært 11% av totalt antall dagsverk. Sett elg etter 1. november utgjør i samme periode 11% av totalt sett elg og for skutt elg er det 11% av alle skutte dyr som blir skutt etter 1. november. Det er variasjoner fra år til år, trolig følger dette i hovedsak hvor tidlig snømengdene som kommer. I 2023 kom det mye snø tidlig, som vises med 5% av

jegerdagsverkene etter 1. november. I 2024 var det lite snø før jul og jegerdagsverk etter 1. november økte til 14%.

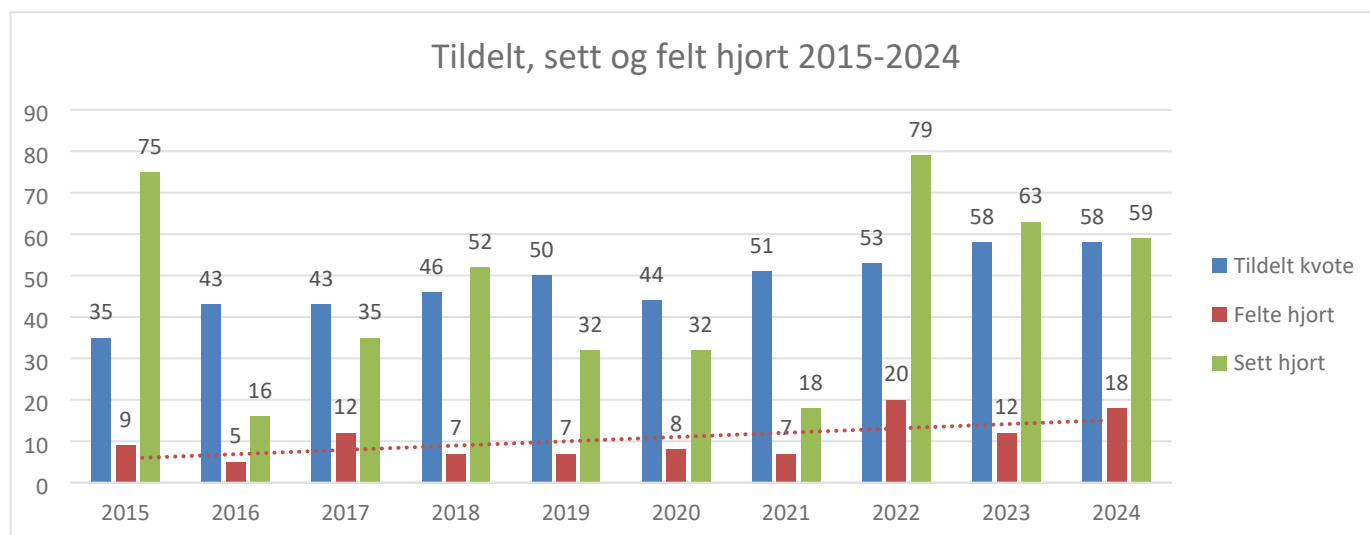
Antall timer per jegerdagsverk etter 1. november ligger i gjennomsnitt på 4,8 timer per dag, mot for 6 timer per dag i snitt for hele jakta.

Bestandsutvikling hjort

For å vurdere utviklingen av hjortebestanden må man ta utgangspunkt i fellingsresultater, sett-hjort tall fra ordinær jakt, beiteskader, påkjørsler og generelle viltobservasjoner. Tallmaterialet er imidlertid ikke så fullstendig som for elg. Dette skyldes både at det ikke foregår noe aktiv jakt etter hjort av betydning og at innsamlingen av sett-hjort tall er ikke satt i system på samme måte som for elg. Observasjoner av hjort gjøres stort sett i forbindelse med elgjakta og rapporteres gjerne som tilleggsinformasjon på sett-elg skjemaet.

Figur 12 viser sett hjort som er rapportert i perioden 2015-2024. Denne viser en forholdsvis stabil bestand over perioden. Tallene varierer veldig fra år til år, noe som kan tyde på at rapporteringen er noe ustabil og mangelfull, men en ser at antall jegerdagsverk øker, med et gjennomsnitt på 157 dager per år siden 2015. Det er også mange som jakter hjort samtidig som det jaktes på elg, så det er sannsynligvis et skyggeregnskap på jegerdager og sett hjort. Det er grunn til å tro at bestanden er økende. Til sammenligning er det i Nord-Aurdal, Sør-Aurdal og Nordre Land sett 85 og skutt 30 hjort i gjennomsnitt i 2023. Gjennomsnitt jegerdager for disse tre kommunene i 2023 er ca. 380.

Grunneierlagene i kommunen er stort sett samstemte i at man ikke ønsker en stor hjortestamme i kommunen. Dette begrunnes i frykt for store beiteskader og at den kan komme til å fortrenge elgen. Ut fra dette har det de senere årene vært delt ut maksimale kvoter med frie dyr. Avskytningsstillingene for perioden, som er vist i figur 12, er imidlertid beskjedne, men med en økende trend.

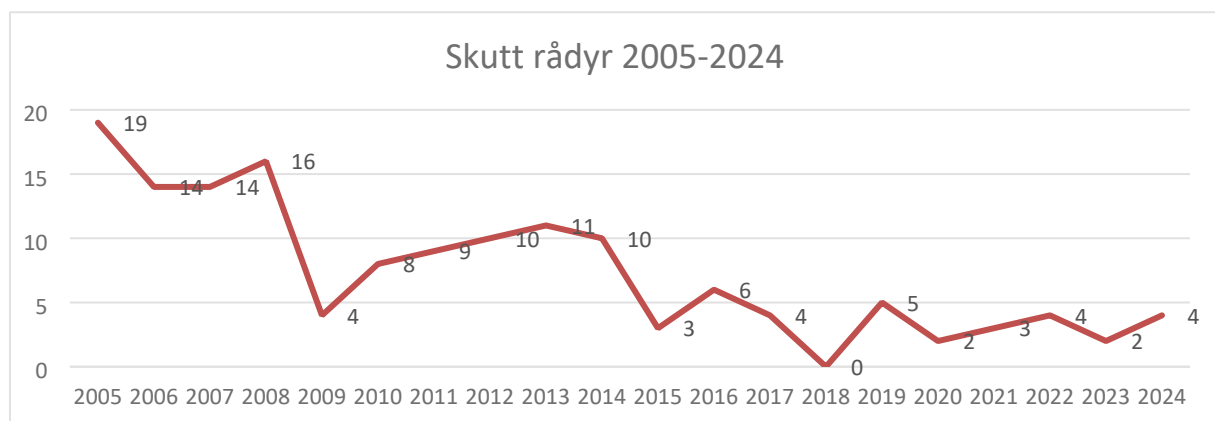
Figur 12: Tildelt kvote, sette og felte hjort 2015-2024

Dersom denne trenden fortsetter, og målsetningen er å holde bestanden nede, må det tas ytterligere grep i forhold til uttaket av dyr.

Kvotene skal ikke være til hinder for å skyte mer dyr, men for å forsøke å initiere høyere avskyting har kommunen endret minstearealet for hjortejakt. Et konkret tiltak som kan være positivt for hjorteuttaket er tildeling av tilleggsdyr til de vald som fyller hjortekvoten sin. Det kan også være aktuelt å differere på kvotetildeling, slik at områdene der hjorten forekommer hyppigst har høyere kvote enn der den sjelden viser seg. Det er i tillegg svært viktig at rapporteringen av sett hjort og antall jegerdager blir utført riktig, slik at statistikken viser reelle tall for hjortebestanden. Mer aktiv hjortejakt før elgjaktstart kan være et av virkemidlene som kan benyttes mer aktivt.

Bestandsutvikling rådyr

Rådyrstammen i Etnedal påvirkes primært av klima og predatorer som rev og gaupe. Det samles ikke inn tall på sette rådyr slik det gjøres for elg og hjort. Bestandens størrelse må derfor vurderes ut fra avskytingen og generelle observasjoner. Etnedal kommune har de siste årene ikke drevet noen aktiv forvaltning av rådyrstammen utover å tildele fellingstillatelser og samle inn avskytingstall. Men det er flere faktorer som tyder på at bestanden er vesentlig lavere nå enn tidligere. Figur 13 viser tall på skutte rådyr i perioden 2005-2024.

Figur 13: Skutte rådyr 2005-2024

Det er ikke alle vald som har levert fellingsrapport tidligere år. Dette er nå mulig å gjøre digitalt i Hjorteviltregisteret, og kommunen har fulgt dette tettere opp de siste 3 årene. Kommunen tildeler ikke kvote kommende år for vald som ikke leverer fellingsrapport, som et virkemiddel for å øke innleveringer av fellingsrapporter.

Skader på skog og avling

Det finnes ingen sikre tall på hvor store skader hjorteviltbestanden påfører grasavlingene, men det er i hovedsak knyttet til beiting fra elg på jordbruksareal. I enkelte områder fører elgens beiting til redusert avling og i enkelte tilfeller ødelagt gjenvekst, noe som gir varig produksjonstap. Tidligere undersøkelser antyder at avlingstapet tilsvarer tapet av flere titalls tonn fôr hvert år. Basert på antatt avlingstap og dagens fôrpriser, kan det estimeres et økonomisk tap i størrelsesorden 3–400.000 kroner årlig, eller mer, avhengig av skadeomfang og værforhold. Det er meldt inn flere tilfeller av direkte skader på innmark i siste planperiode. Den økende mengden innmeldte beiteskader tyder på at elgbestanden har vært/er for høy i noen områder.

I Etnedal er det elgbeiteskader på furu som har den største økonomiske betydningen. Beitetrykket er ujevnt fordelt. Inntrykket er at beitetrykket for furu samlet sett er innenfor tålegrensen, men at det i enkelte områder er store skader. I enkelte bestand kan det være krevende å etablere ny furuforyngelse.

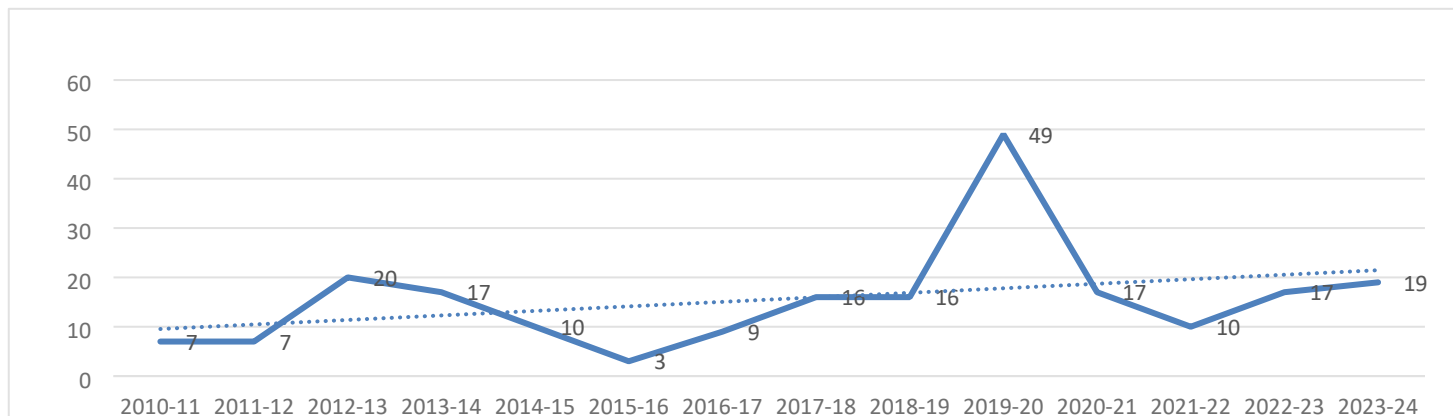
Det er flere ulike kostnader knyttet til beiteskader og kostnadene er vanskelig å tallfeste. Furu blir i Etnedal tradisjonelt forynget med frøtrær. Det vil si at kostnadene ved beiteskader i større grad vil være knyttet til forlenget omløpstid enn til kostnader til plantkjøp/planting. Beiteskader vil ofte også føre til virkesfeil, noe som vil gi en lavere tømmerpris når skogen blir hogstmoden. I områder hvor det er store gjentatte beiteskader vil det være en fare for at det etableres granskog på furumark, enten som et resultat av at grana etablerer seg naturlig på bekostning av furua, eller at det plantes gran. Grana utnytter produksjonspotensialet dårligere enn furu på typisk furumark, noe som gir en dårligere lønnsomhet.

Det er ikke ønskelig eller mulig å redusere beiteskadene til null, men elgbestanden må reguleres slik at den er på et mest mulig bærekraftig nivå. En positiv konsekvens av elgbeite er at beiting i noen grad kan redusere konkurrerende vegetasjon både i granforyngelser og i furuforyngelser. Elgen foretrekker lauvtrær, og spesielt rogn, osp og selje, framfor furu. Det er derfor et godt tiltak å spare mest mulig av disse artene i forbindelse med ungskogpleie for å redusere beiting på furu.

Skader på gran oppfattes som et mindre problem i Etnedal. Årsaken er antagelig at hjortebestanden fortsatt er relativt liten. Ved en økende hjortestamme vil antagelig skadeomfanget også øke.

Fallvilt og påkjørsler

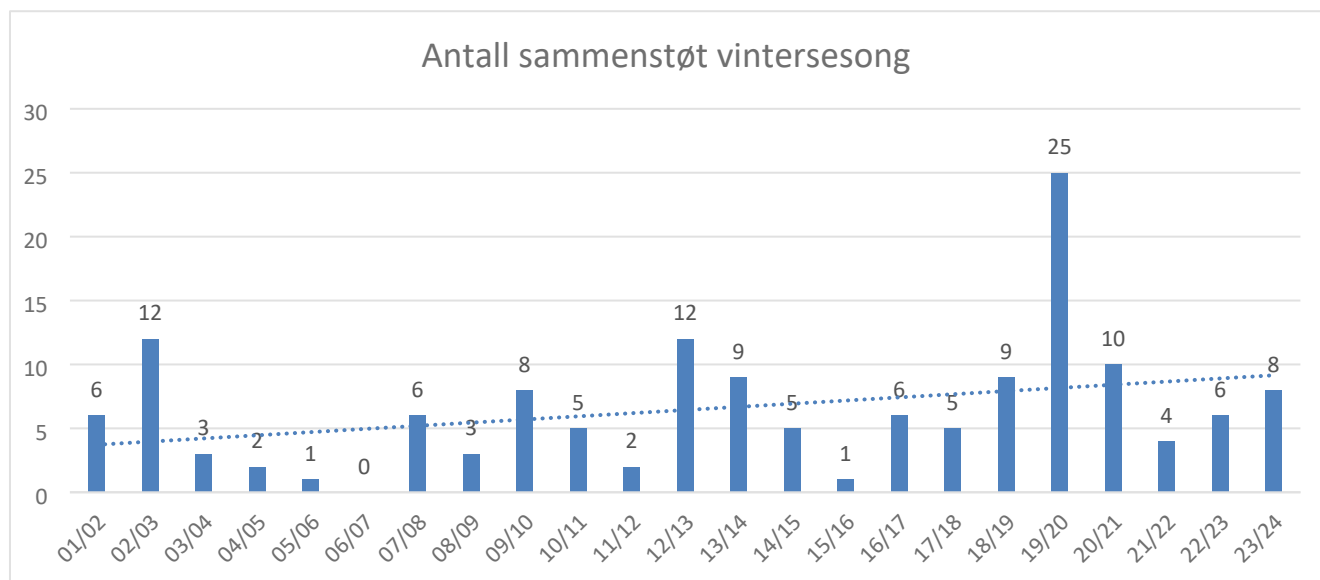
Av fallviltregistreringer er påkjørsel av spesielt elg mest fremtredende. Og trafikkuulykker

mellom bil og dyr er en av de alvorligste følgene av for store bestander av hjortevilt. I de fleste tilfeller blir det bare materielle skader på kjøretøy med de ulemper det gir. I enkelte tilfeller oppstår det imidlertid også personskade, noe som gjør det langt mer alvorlig. Figur 14 viser all registrert fallvilt i perioden oktober 2010- oktober 2024. Dette er inkludert fallvilt som ikke er involvert i trafikkuhell.

Figur 14: Totalt antall fallvilt registrert i Etnedal årene 2011-2021 (fra oktober til oktober hvert år)

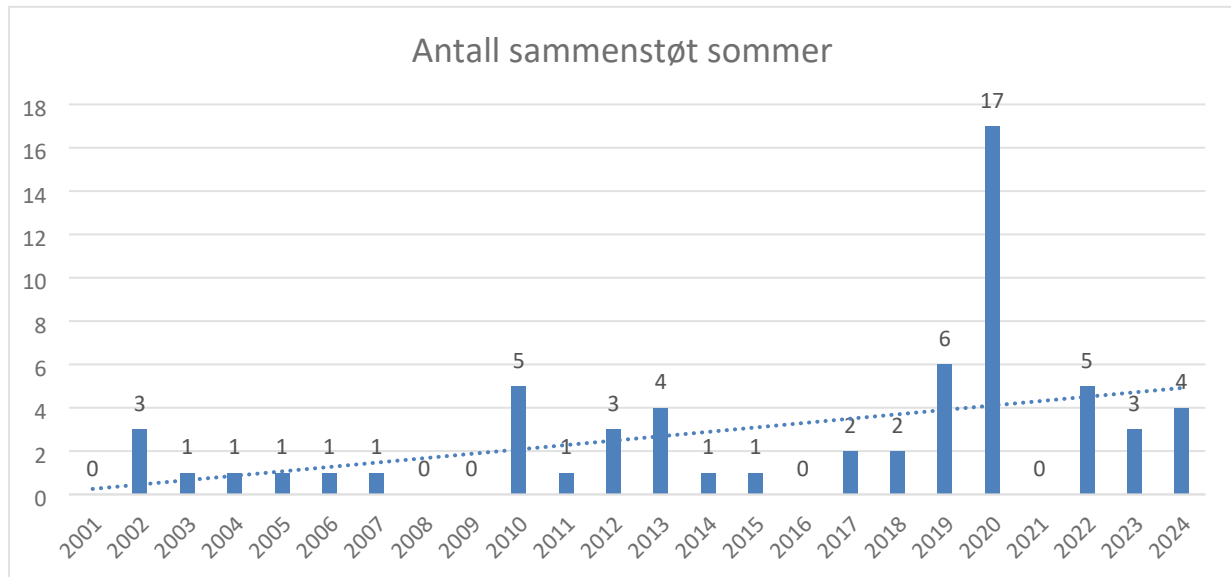
Sammenstøt mellom bil og elg er hovedsakelig knytta til fylkesveger i dalbunnen i den sørlige delen av kommunen i perioden november-mars. Dette kommer av at mange elg ser ut til å trekke ned i dalbunnen når det blir mye snø i høyereliggende områder. Figur 15 viser sammenstøt, uavhengig av utfall, over vinterhalvåret (1. oktober- 30. april) for Etnedal. Dette er kun innrapporterte sammenstøt. Det kan også ha forekommet mindre sammenstøt som ikke er meldt ifra om, i tillegg til mange nestenulykker.

Figur 15: Sammenstøt mellom vilt og kjøretøy fra og med oktober til og med april 2001-2024

Det er i hovedsakelig sammenstøt med elg som gir de største skadene og som utgjør størsteparten av tilfellene. Variasjonen i antall sammenstøt er vanskelig å gi noen god forklaring, men kan ha en viss sammenheng med snøfallet. Vinteren 2011/2012 var relativt snøfattig, også i høyereliggende strøk, mens det under vinteren 2012/2013 har vært større snømengder. I 2017/2018 var det svært store snømengder uten at mengden sammenstøt var nevneverdig stor. Andre faktorer som kan påvirke antall sammenstøt med vilt i trafikken er bestandenes størrelse, vegetasjon langs vegen og rundballer som lagres inntil vegen. Vinteren 2019-2020 var det omkjøring gjennom Etnedal pga. vegarbeid på Fv.33. Dette forklarer høgt antall sammenstøt denne perioden.

Det er også en økning i påkjørsel sommerstid (mai-september) som en ser av figur 16.

Figur 16: Sammenstøt mellom vilt og kjøretøy fra og med mai til og med september 2001-2024

Organisering av vald og bestandsplaner

I dag forvaltes ca. 85 % av kommunens areal gjennom flerårige bestandsplaner for elg. Det er etablert totalt 4 bestandsplanområder, mens det resterende arealet på 15 % fordeler seg på fire relativt små vald. Disse forvaltes etter prinsippet om retta avskyting og får sin kvote tildelt fra kommunen årlig.

Hjortejakta forvaltes mer eller mindre etter sammen prinsipp og fordeling som for elg. To av de 4 små valda har også tildelt kvote på hjort fra kommunen.

For rådyr er det etablert 41 mindre vald. Alle får sin tildeling av kommunen som frie dyr ut fra valdets størrelse. Disse revideres i 2025.

Vektgrenser

Skrapdyr gir grunnlag for nytt dyr på kvota. Kommunen ønsker at slike dyr skal felles, da uttak av svake dyr styrker elgbestanden som helhet. Å gi nytt dyr på kvota sikrer et rimelig utbytte av jakta, samtidig som det bidrar til å opprettholde jaktens økonomiske og sosiale verdi. Det kan også oppmuntre til bedre selektivitet og kvalitet i jaktpraksisen.

Felles det dyr som er under vektgrensene som er oppgitt under, skal dette meldes/dokumenteres til kommunen for godkjenning. Kommunen registrerer godkjente skrapdyr som fallvilt i Hjorteviltregisteret.

For elg settes følgende vektgrenser:

- Kalv: <40kg
- Okse 2,5 år: <125kg
- Ku 2,5år: <120kg

Ungdyr regnes ikke som skrapdyr med annet det er dokumentert skade eller sykdom.

For hjort settes følgende vektgrenser:

- Kalv: <18kg
- Spissbukk: <38kg
- Ungkolle: <35kg
- Eldre kolle: <48kg
- Eldre bukk: <55kg

Skrapdyr som følge av sykdom eller skade må dokumenteres.

For rådyr regnes voksne dyr under 13 kg slaktevekt som skrapdyr. Dersom dyr kasseres pga. sjukdom eller skade må dette dokumenteres.

N.B. Bestandsplanene kan ha andre regler for vektgrenser og skrapdyrhåndtering.

Minsteareal og tellende areal

Tellende areal og minsteareal er viktige i den kommunale forvaltningen og gir grunnlaget for fellingstillatelser.

Tellende areal er definert som det arealet som brukes regelmessig av hjorteviltarten for å dekke deres behov for mat, skjul og reproduksjon. Dette er i hovedsak skog og myrarealer under skoggrensa, men andre arealtyper kan også ha stor betydning for viltet, som for eksempel fulldyrka mark og vierområder. Områder som er vesentlig påvirket av menneskelig aktivitet (hyttefelt e.l.) skal ikke være med i tellende areal.

Minstearealet er fastsatt i egen forskrift som er tilgjengelig [her](#). For Etnedal er gjeldende minsteareal for elg, hjort og rådyr følgende:

Elg: 2000 dekar

Hjort: 10000 dekar

Rådyr: 1500 dekar

Når det gjelder tildeling av kvoter innad i bestandsplanområdet og innenfor planperioden kan inntil 10% av ubrukt kvote overføres fra et år til neste, jf. § 16 i Hjorteviltforskriften.

Konklusjon og målsettinger

Overordna mål for hjorteviltforvaltningen

Etnedal kommune skal ha en sunn og bærekraftig hjorteviltstamme som gir god avkastning og tar hensyn til andre samfunnsinteresser. Med andre samfunnsinteresser prioriteres i første rekke:

- trafikkskader
- skader på skog
- skader på avling
- annet friluftsliv

Elgjakt har høy verdi i Norge, både økonomisk og som en del av kultur og naturforvaltning. Jakt gir inntekter gjennom jaktleie, kjøttverdi og lokal verdiskaping, og er et viktig verktøy for å regulere bestanden. Jakta har verdi for jegere, lokalsamfunn og forvaltning – men grunneieren er ofte den som sitter igjen med skadene.

Høy elgtetthet fører til beiteskader på skog og jordbruksarealer, tapt avling og merarbeid. Når mange nyter godt av jaktverdien, men én part bærer mesteparten av kostnadene, oppstår en skjev fordeling.

For å sikre rettferdighet og bærekraft, må jaktinntektene og bestandsmålene ta hensyn til de faktiske skadevirkningene. God dialog mellom jegere og grunneiere, samt bevisst fordeling av jaktrettigheter og inntekter, er avgjørende for å opprettholde et velfungerende forvaltningssystem.

Organisatoriske mål

Forvaltningen av hjorteviltbestandene skal i størst mulig grad være grunneierstyrt gjennom flerårige bestandsplaner. Det er et mål å etablere større bestandsplanområder som mest mulig dekker artenes årsleveområder, samt innlemme alt av kommunens areal i bestandsplaner. Etnedal kommune skal være en aktiv pådriver i arbeidet med organisering av bestandsplanområder, med størst fokus på elg- og hjorteforvaltningen.

Kommunens viltfond kan disponeres i henhold til retningslinjer vedtatt i HU-sak 20/02. Gode samarbeidstiltak som fremmer viltforvaltningen og bedrer jaktorganiseringen over større områder skal prioriteres høyt. Tiltak som kan redusere skader på skog/avling og trafikkulykker skal også prioriteres.

Mål og tiltak for skader på skog, avling og i trafikken

Forvaltningen av hjorteviltbestandene må ha som mål å redusere skadene på skog, avling og trafikk mest mulig. Dette kan gjøres ved å øke kvotene og jakttrykket, samt eventuelt innføre vinterjakt i deler av kommunen for å ta ut skadegjørende dyr. I forhold til skade på avling og trafikk kan også tiltak som inngjerding av rundballer og rydding av vegetasjon langs veger være aktuelt.

Konkrete mål:

- Beitetrykket for furu skal ikke overstige 25 % av årlig kvistproduksjon og beitetrykket for ROS-arter skal ikke overstige 35 % av årlig kvistproduksjon.
- Tapet av total avling skal reduseres til tilsvarende verdien av maksimalt 50 rundballer per år.
- Antall sammenstøt mellom elg og bil skal reduseres til maksimalt 10 per år.

Mulige tiltak:

- For å overvåke beitetrykket må beitetakseringen fortsette med samme hyppighet som frem til nå.
- Fortsette med utvidet jakttid.
- Regulere minstearealet.
- Oppfordre grunneiere til å rydde vegetasjon langs hovedveger (iht. regler for kantsoneskjøtsel).
- God ungsogpleie med nok lauv på plantefeltene, hvor man spesielt sparer rogn, osp og selje.
- Vurdere å søke Miljødirektoratet om tidligjakt på elg.
- Kommunen kan bistå med søknad til Mattilsynet om dispensasjon til vinterfôring ved ekstraordinære forhold.
- Sørge for innsamling av rundballer og sikring av grovfôrlager.
- Unngå ulovlig fôring av vilt og bruk av saltstein.
- Oppfordre grunneiere og jaktutøvere til samarbeid.
- Søke om skadefelling av problemdyr.

Mål og tiltak for forvaltning og utvikling av elgbestanden

Statistikken viser at det fremdeles er betydelige skader på skog og avling, og enkelte vintre mange påkjørsler i trafikken. Det er også tegn til generelt lavere slaktevekt. Det kan være flere årsaker til dette, blant annet for høy bestand, for dårlig beitegrunnlag og/eller feil alders- og kjønns sammensetning i bestanden. Ut fra dette vil Etnedal kommune opprettholde uttaket på elg i kommende planperiode, men i tillegg innføre noen konkrete tiltak for å sikre riktig uttak.

Konkrete mål:

- En stabil bestandsstørrelse med gunstig alders- og kjønns sammensetning.
- Økt alder i bestanden og gode produksjonsdyr.
-

Konkrete tiltak:

- Uttaket for perioden 2025-2027 holdes på nivå med uttaket for 2022-2024.
- Uttaket av kalv/ungdyr skal være minimum 65 %, der kalveandelen skal være så høy som mulig.
- Uttaket av okser over 2,5 år skal reduseres til under 20%.
- Større okser mellom 6-10 takker skal spares hele jakta.

Det er en forutsetning at konkrete tiltak innlemmes i bestandsplanene.

Mulige tiltak:

- Regulere minstearealet.
- Stimulere til god forvaltning og utvikling av elgbestanden.

Uttak av kalv/ungdyr på minimum 65 % vil bidra til en bærekraftig og balansert bestand, der produktive kyr og voksne okser spares. Høyt kalveuttak vil gi en mer stabil vinterbestand

med mindre konkurranse og bedre kondisjon blant gjenværende dyr. Generelt vil sparing av dyr over 2,5 år være gunstig for å få bedre kondisjon i bestanden, da dette gir større kalver som blir født tidligere på våren.

Mål og tiltak for forvaltning og utvikling av hjortebestanden

Fra grunneiernes side er det uttrykt ønske om å holde hjortestammen minst mulig. Dette begrunnes med at hjort ikke er en naturlig art i området, og en for stor hjortestamme kan føre til betydelige skader på innmark og skog, og den kan til dels fortrenge elgstammen.

Konkrete mål:

- Hjortestammen skal holdes så lav som mulig.

Mulige tiltak:

- Uttaket av hjort skal være høyest mulig.
- Vurdere å søke Miljødirektoratet om tidligjakt på hjort.
- Profesjonalisere hjortejakta gjennom hensiktsmessig organisering og jaktutøvelse.
- Systematisere innrapportering av sett hjort.
- Redusere minstearealet og øke kvotene.
- Se på muligheten for differensiering av tildeling basert på forekomst av hjort.

Mål og tiltak for forvaltning og utvikling av rådyrbestanden

Etnedal kommune har ingen mål om å drive en aktiv forvaltning av rådyrstammen. Kommunen sitt engasjement i rådyrforvaltningen er avgrenset til å fastsette minsteareal, tildele fellingstillatelser og samle inn jaktstatistikk.

Dokumentet er oppdatert av
Kari-Elin Solberg Saglien, Miljøvernrådgiver
23. april 2025